
A HITELEK ÉS MEGTAKARÍTÁSOK ALAKULÁSA A BÁCS-KISKUN MEGYEI HÁZTARTÁSOK TÜKRÉBEN

SZABÓ GERGŐ KRISZTIÁN
BUJÁKI JÁNOS
TÖRCSVÁRI ZSOLT
CSERNÁK JÓZSEF

Összefoglalás

2011 tavaszán és őszén a Lakitelki Népfőiskola Kossuth Kollégium néven kérdőíves felmérést végzett a Közép-alföldi régióban, leginkább Bács-Kiskun megyében, a lakosság önértékelését vizsgálva pénzügyi, gazdasági helyzetéről, tájékozottságáról. Az említett kutatásban részt vettünk a Károly Róbert Főiskolát képviselve, ahol tapasztalatot és kutatási anyagot szereztünk, amelynek szabad felhasználásához hozzájárultak a Kossuth Kollégium szervezői. A tavaszi kutatás során 1 132, az őszi felmérés alatt 1 773 darab kérdőívet dolgoztunk fel. Ezekre az adatbázisokra építettük tudományos munkánkat. A kérdőíves kutatás egyebek mellett a háztartások hitelezéshez és megtakarításokhoz való viszonyát is vizsgálta, amely dolgozatunk témáját adja. A primer kutatás tükrében célunk bemutatni, hogy a megkérdezettek hogyan viszonyulnak a hitelekhez, megtakarításokhoz, illetve a válság milyen hatással volt a vizsgált háztartások pénzügyeire. Célunk egy olyan figyelemfelkeltő anyag összeállítása, amely rávilágít a vidéki emberek modern pénzügyi termékekkel szembeni hozzáállására, az öngondoskodás kérdésével kapcsolatos problémáira, illetve arra, hogy számukra megjelenik-e a „megtakarítás” lehetőségként, és ha igen, milyen formában.

Kulcsszavak: *önértékelés, hitel, megtakarítás, Bács- Kiskun, pénzügyi termékek,*

JEL: P43

The arrangement of credits and savings in Bács-Kiskun county in the mirror of the households

Abstract

In spring and autumn 2011, the People's Collage of Lakitelek – under the name of Kossuth College – made a survey in the region of Central-Lowland, mainly in Bács-Kiskun county, investigating the self-assessment of the population in the field of their own financial and economic situation, awareness. We took part in this survey as an interviewer, representing Károly Róbert College. We have gained experience and research material which we can use now with the permission of the organizers at Kossuth College. We processed 1 132 questionnaire during the research of spring and 1 773 questionnaire during the research of autumn. Our scientific work is based on this data base. This research tested the attitude of households concerning crediting and savings and that is the topic of this study. In light of the primary research, our aim is to present what kind of attitude the respondents have towards credits and savings. We would also like to point out how the crisis affected the finance of these households in question. During the analysis we study the financial culture of this area and compare it with social and economic publications. Our intention is to create a documentation to raise awareness and to shed some light on the attitude of the country people towards modern financial products, their problems connected with the question of self-care and whether they consider „saving” as an option. If so, what kind of solution would they choose?

Keywords: *self-assessment, credit, saving, Bács- Kiskun, financial products,*

Classification: P43

Bevezetés

2011-ben a Lakitelki Népfőiskola kétfordulós kérdőíves felmérést hirdetett, ahol több magyarországi felsőoktatási intézmény képviseltette magát. A Kollégium lehetőséget biztosított hallgatóknak és oktatóknak arra, hogy a gyakorlatban is megtapasztalhassák a kutatómunka szépségeit, visszájait, amelynek keretében Intézményünk is kivette részét a kutatómunkából. A kutatás szakmai vezetője Botos Katalin egyetemi tanár volt. A résztvevők a gazdaság- és társadalomtudományok minden területéről érkeztek, ezzel elősegítve a proaktív munkát, és a

sokszínűséget. A nyolcnapnyi felmérés eredménye közel 3 000 kitöltött kérdőív. A kutatás eredményeinek széleskörű bemutatása érdekében a szervezők a résztvevők számára elérhetővé, így felhasználhatóvá tették az adatokat. A kutatás eredményei alapján tudományos munkánk célja megtalálni az összefüggést a vidéki településeken élők hitelezési és megtakarítási gyakorlata és a személyes ismérvei között, valamint vizsgálni az öngondoskodás kérdését mind fiskális, mind naturális szempontból.

Anyag és módszer

Munkánk alapját a Kossuth Kollégium által gyűjtött adatok feldolgozása adta, mely 2011. március 21-25-én, és október 17-21-én került megrendezésre. A hallgatók és oktatók összefogását, és a válaszadási hajlandóságot mutatja, hogy a két alkalommal közel 3 000 kitöltött kérdőívet sikerült a résztvevőknek összegyűjteniük. A kérdőívnel használt mintavétel Malhotra (2002) iránymutatásait követve történt, úgy, hogy a vidéki emberek minél nagyobb körét lefedjük, így átfogó képet kapjunk a társadalmi rétegek egészéről, és ne csak egy-egy szűk réteggel foglalkozzunk.

Az adatgyűjtés első fordulójában 1 132 fő, a második fordulóban 1 773 fő megkérdezésére került sor. A márciusban használt kérdőív a lekérdezések során szerzett tapasztalatok alapján októberre némileg módosítva lett, illetve kiegészült néhány új kérdéssel, mely a nemzetgazdasági viszonyokat volt hivatott vizsgálni. A kérdőív tartalmán kívül a lekérdezési módszerek is változtak, mivel a második fordulóban az adatok reprezentativitása érdekében a lekérdezettek köre meghatározásra került nem, kor, lakosságszám alapján, ezért a továbbiakban az októberi eredményeket mutatjuk be fajsúlyosabban.

Az októberben megkérdezettek 52,7%-a (922 fő) nő, és 47,3%- (827 fő) férfi volt, a mintában a nemek aránya tehát megegyezik az országos adattal. A kérdőív kitöltésében részt vevők átlag-életkora 47 év volt.

Az iskolai végzettség tekintetében a megkérdezettek közel azonos arányban, 23-25 %-ban felsőfokú illetve érettségi nélküli középiskolai végzettséggel rendelkeznek. Az érettségizettek aránya 34%, alacsonyabb végzettséggel közel 14% rendelkezik és mintegy 3 %-ot tesz ki azoknak az aránya, akik még a 8 osztályt sem végezték el. Utóbbiak többnyire a 80 év fölötti korosztályhoz tartoznak.

A felmérés időpontjában foglalkozásukat tekintve az országos átlagnál alacsonyabb munkanélküli arányt figyelhetünk meg, köszönhető ez az östermelők magas számának, illetve a közel 26% nyugdíjasnak. A

végzettség adataiból párhuzam vonható a jelenlegi foglalkozási körrel is, mivel látható, hogy a szellemi foglalkozású és a fizikai munkások aránya a legnagyobb.

Az adatbázis feldolgozásához a Microsoft Office táblázatkezelő alkalmazását, az Excel 2010-et, illetve az SPSS statisztikai programot használtuk. Az említett alkalmazások erősségeik szerint lettek kiválasztva: a grafikus elemek az Excel 2010, a statisztikai adatok az SPSS eredményei. A sokaságot varianciaanalízissel (ANOVA), Csuprov- és Yule- féle asszociációs együtthatóval, lineáris függvényillesztéssel, keresztábrák lekérdezésekkel, pénzügyi számításokkal vizsgáltuk. Az elemzést szakmai irodalom, a statisztikai és kutatásmódszertani, szociológiai, pénzügyi tudományos folyóiratok, kiadványok tanulmányozása előzte meg.

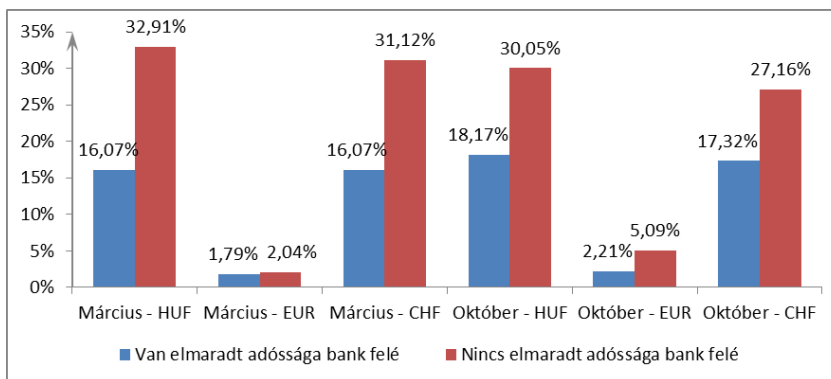
A lakosság vizsgálata a hitelek tekintetében

A mai magyar reálbér- és munkaerőpiaci-viszonyok mellett a legtöbb embernél döntő tényező az öregkori megtakarítás szempontjából az, hogy jelenleg törleszt-e valamilyen hitelt, és ha igen, akkor a hiteltörlesztésre a jövedelmének mekkora részét kell havonta fordítania. Az adósok nagy része – a nem minimálbérből élők egy része is – így késedelmes fizetésre kényszerül vagy egyáltalán nem is tud törleszteni, ami a hitelintézetek követelésállományára is negatív hatással van.

Az adósok többsége mindkét időszakban lakáshitelét törlesztette, így a lakáshitelüket mind forintban, mind svájci frankban visszafizető válaszadók az adott időszakokban felét, ill. több mint felét teszik ki a két devizanemben felvett hiteltörlesztéseknek, mely bebizonyította, hogy a háztartások hosszú távra adósodtak el. 10 főből átlagosan 7-en ítélték helyesnek a „válság-adók” bevezetését.

A kérdőív sarkalatos pontja volt, hogy a válaszadók szerint helyes volt-e bevezetni a nagy vihart kavart bankadót és a különadókat. Meglepő volt ugyanakkor az a – mindkét időszakban – 10% körüli érték is, akik a hiteltörlesztésük mellett helytelennek vélték a bankadó bevezetését.

A három fő devizanem szerint milyen arányban vannak azok a válaszadók, akik el vannak maradva fizetendő törlesztő részleteikkel a bankok felé. Az oszlopok felett látható százalékos arányok az adott időszakban adott devizanemben törlesztők viszonyát jelzik az – időszakonkénti – összes adóshoz képest. (1. ábra)

1. ábra: A hitelt törlesztő válaszadók bankok felé elmaradt adósságának aránya devizanemenkénti és időszakonkénti bontásban

Forrás: Kossuth Kollégium kérdőíves felmérései alapján saját szerkesztés

Mivel mindkét kérdőíves felmérés adatai alapján a forint és a svájci frank alapú hitelek voltak túlnyomó többségben, egy példán keresztül megvizsgáltuk, hogy melyik devizával jártak jobban az adósok.

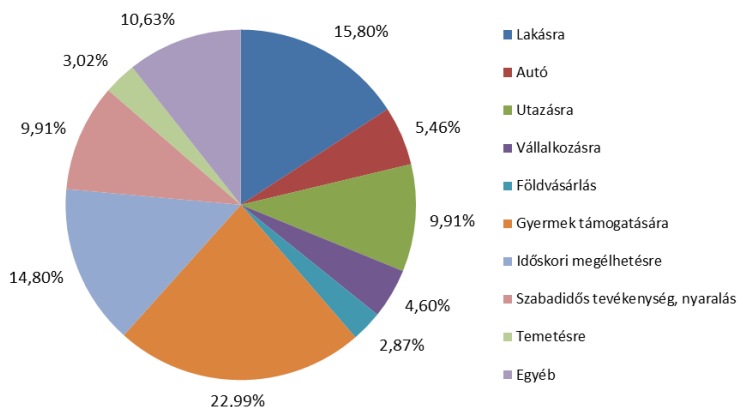
Megtakarítási hajlandóság a vizsgált területen

Kulcs fontosságú a lakosság jövőjére nézve az öngondoskodás kérdése, mivel napjainkban szinte csak önerőből lehetséges a jövő biztosítása, viszont ez csak abban az esetben kivitelezhető, ha háztartások gazdálkodásában vannak olyan források, amelyek erre a célra felhasználhatók. A megkérdezett lakosság legnagyobb hányada a gyermekek támogatása céljából takarít meg, csak ez után következik a lakásvásárlás, és az időskori megélhetés biztosításának opciója. (2. ábra)

Kíváncsiak voltunk, hogy miként reagálnának a háztartások az a jövedelmek megduplázódása esetén, és kiderült a megtakarítási hajlandóság közel megkétszereződne.

A megtakarítói viselkedés jellemzői alapján beszélhetünk rendszeres, alkalmi és maradvány jellegű megtakarításról (Király - Májer, 1997). A megtakarítások mintegy 37%-a rövid távú célokat szolgál (egy éven belüli felhasználásra gyűjtenek). 35 % 1-3 év közötti, 20 % 3-10 közötti, és 9 % 10 éven túli célok meg-valósítására gyűjt.

A vizsgált lakosság főképpen a feltétlenül szükséges biztosításokat birtokolja, melyből áttételesen következik, hogy alátámasztható a korábban említett nehéz helyzete a lakosságnak.

2. ábra: A megtakarítások céljai szerinti megoszlás

Forrás: Kossuth Kollégium kérdőíves felmérései alapján saját szerkesztés

Eredmények

A magyarországi háztartások körében nagy számban előfordul, hogy a megszerzett nettó jövedelem összegének esetenként közel a felét a különböző hitelek megnövekedett törlesztő részletének kifizetésére kell fordítani.

Az írásos anyagból kiderült, hogy a megkérdezettek elsődlegesen a banki munkatársaknál informálódtak a hitelfelvétel ügyében, ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy éppen a banki alkalmazottak voltak azok, akik nem, vagy nem kellőképp hívták fel a későbbi adós figyelmét a devizaalapú hitelek kockázataira, márpedig látható, hogy a hiteltörlesztések több min 50%-a nem forint alapú.

Feltételezésünk bebizonyosodott, azok közül, akik elsősorban magukat a hitelfelvevőket tartják felelősnek a kialakult helyzetért, csak körülbelül minden negyedik-ötödik törleszt valamilyen hitelt.

Elmondhatjuk, hogy a két vizsgált időszakban nagyságrendileg azonos az egyes deviza alapú hitelek késedelmesen törlesztő háztartások aránya, de mindkét időszakot tekintve pozitívként említhető, hogy többségben voltak azok, akiknek nem volt elmaradt adósságuk.

Egy azonos összegű, de elérő devizában felvett fiktív lakáshitel esetét vizsgálva sikerült bebizonyítanunk, hogy a CHF alapú hitelkonstrukcióval a valós adatokat figyelembe véve jobban jártunk, mint a forint hitel konstrukciójával.

A (Keynes, 1936) által bemutatott megtakarítási motívumok mentén sikerült rámutatnunk arra, hogy a vizsgált terület lakossága elsősorban

hosszú távú, a szociális biztonságot nyújtó takarékoskodás híve, melyet a megduplázódott jövedelem víziójában is továbbra is fenntartanak.

A lakosság megtakarításait tekintve szkeptikusnak mondható a modern banki termékekkel szemben, amit misem bizonyíthatott jobban, mint hogy a legnagyobb hányadában a bankbetétek és a megtakarítások készpénzben tartását választották. A vidéki társadalom sajátosságát sikerült bizonyítanunk a megtakarítások biztonságát tekintve, mivel azt a megkérdezett háztartások legnagyobb része az ingatlan és termőföld-vásárlásban látta.

Következtetések, javaslatok

A vizsgálat során megállapítást nyert, hogy a térség Magyarország legszegényebb területei közé tartozik, melyet anyagi helyzetük és önértékelésük is alátámasztott.

A hosszú távú, előrelátó takarékoság csak abban az esetben kivitelezhető, ha háztartások gazdálkodásában vannak olyan források, amelyek erre a célra felhasználhatók.

A hitelek és megtakarítások közötti összefüggést vizsgálva településtípustól függően eltérő eredményekkel szembesültünk a vizsgálat során, így a területre általános jellemzőt nem tudtunk megfogalmazni.

A Kossuth Kollégium által gyűjtött adatok mennyisége és minősége a Kiskunság kérdőívekkel felmért területeinek további szempontokból való további vizsgálatát alapozza meg, mely a lakossági pénzügyi ismereteit, fizetési szokásait mutatja be.

Hivatkozott források

- [1.] Bethlendi A. (2007). A hitelpiac szerepe a hazai háztartások fogyasztási és megtakarítási döntéseiben. *Közgazdasági Szemle*, 1041-1065.
- [2.] Botos K. – Bódy L. (2010). *Magyar pénz- és tőkepiaci rendszer*. Budapest: Szent István Társulat.
- [3.] Csernák J. - Széles Z. - Kisari K. - Szabó G. K. (2011). "Addig nyújtózkodj, amíg a takaród ér!" - A hitelek alakulása a Bács-Kiskun megyei vidéki háztartások tükrében. In F. Árpád (Szerk.), Erdei Ferenc VI. Tudományos Konferencia. I. kötet, old.: 254-258. Kecskemét: Kecskeméti Főiskola Kertészeti Főiskolai Kar.
- [4.] Csernák J. (2012). *Társadalmi fenntarthatóság kérdése a Kiskunságban*. XIII. Nemzetközi Tudományos Napok (old.: 288). Gyöngyös: Károly Róbert Kft.

- [5.] Domán C. – Redi M. (2012). Az életszínvonal hagyományos mérése területi jellemzők alapján. XIII. Nemzetközi Tudományos Napok (old.: 497-504). Gyöngyös: Károly Róbert Kft.
- [6.] Hosszú Z. (2011. október). A lakosság fogyasztási viselkedése és annak jövedelem. MNB- SZEMLE, old.: 28-36.
- [7.] Keynes, J. (1936). The General Theory of Employment, Interest and Money. Cambridge: Macmillan.
- [8.] Király J. – Májer B. (1997). Banküzemtan. Budapest: Nemzetközi Bankárképző Rt.
- [9.] Losoncz, M., – Nagy G. (2011. 1). A bankok reagálása a globális pénzügyi válságra. Pénzügyi szemle, 69-83.
- [10.] Malhotra, N. (2002). Marketingkutató. Budapest: KJK-Kerszöv.
- [11.] Simor A. (2010. május 18). Elhúzódó hitelvisztaesés, magas jövedelmezőségű bankrendszer. Budapest, Magyarország.
- [12.] Tóth I. – Árvai, Z. (2001). Likviditási korlát és fogyasztói türelmetlenség. Budapest: Magyar Nemzeti Bank.

Szerzők:

Szabó Gergő Krisztián

Pénzügy és számvitel

IV. évfolyam

gszabo@karolyrobert.hu

Bujáki János

Pénzügy és számvitel

III. évfolyam

bujakijani@yahoo.de

Dr. Törcsvári Zsolt

Főiskolai tanár

Károly Róbert Főiskola

Gazdaságmataematika és Informatika Tanszék

zstorcsvari@karolyrobert.hu

Csernák József

Tanárségéd

Károly Róbert Főiskola

Számviteli és Pénzügyi Tanszék

csernak@karolyrobert.hu